

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Alva Resare

Virtuell gromning - En framställning om
gällande och möjliga utredningsmetoder

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Anders Sjögren

Termin: HT 2020

Innehåll

SUMMARY	4
SAMMANFATTNING	5
FÖRKORTNINGAR	6
1. INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Avgränsning	8
1.4 Metod och material	9
1.5 Teori	10
1.6 Forskningsläge	10
1.7 Disposition	11
2. GROMNING I DEN SVENSKA LAGSTIFTNINGEN	12
2.1 Inledning	12
2.2 Gromning kriminaliseras	12
2.3 Aktuell lagstiftning	13
2.3.1 Bestämmelsen om kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte	13
2.3.2 Bakgrund till dagens lagstiftning	13
3. METODER FÖR IDENTIFIERING, BEVISFÖRING OCH LAGFÖRING VID VIRTUELL GROMNING	15
3.1 Inledning	15
3.2 Identifikation av gärningspersoner	16
3.2.1 Anmälaren har identifierat	16
3.2.2 Spårning med hjälp av telefonnummer, mejladress eller alias	16
3.2.3 IP-adresser	17
3.2.4 Samarbete inom EU	18
3.3 Bevisföring	19
3.4 Domstolens användning av bestämmelsen	20

4. EJ TILLÅTNA METODER VID BROTTsutredning av Gromning	21
4.1 Inledning	21
4.2 Hemliga tvångsmedel	21
4.3 Provokativa åtgärder	22
5. ANALYS OCH SLUTSATSER	25
5.1 Situationen idag	25
5.2 I ljuset av behovs- och proportionalitetsprincipen	26
5.2.1 Hemliga tvångsmedel	26
5.2.2 Provokativa åtgärder	27
5.3 Avslutande ord	29
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	30
RÄTTSFALLSSAMLING	32

Summary

Grooming is the designation of a crime where an adult initiates contact with a child under 15 years with the intention of committing a sexual offence, and the Swedish regulation of grooming is found in the Swedish Criminal Code (Brottsbalken, SFS 1962:700) chapter 6 section 10 a. Today, the most common crime scene for grooming is the internet. This petition reviews methods that the Swedish judiciary use nowadays regarding identification, submission of evidence and prosecution of grooming perpetrators. The most utilized methods includes searching for phone numbers, email addresses or aliases and through obtaining IP addresses receive a physical address where the perpetrator has performed the grooming from. Statistics show that there are great difficulties when investigating a case of grooming. Secret coercive measures and provocative measures is also studied in the thesis. However, these are not allowed to be utilized. The secret coercive measures are taken without the knowledge of a suspect in order to receive information regarding a suspects network of contacts, or the communication between a suspect and victim. The provocative measures can be divided in to entrapment in order to secure evidence for a crime already committed, which is allowed under some circumstances, and entrapment provoking a crime on the other, which is never allowed. The illicit methods are analyzed in the light of the principle of need and the principal of proportionality, to examine if they have potential of being allowed methods in the future. The principle of need implies that there are needs of the method moreover no other methods less interfering exist. The principle of proportionality implies that a taken measure can not transcend what is necessary with respect to the purpose. After a walkthrough of the most utilized methods and what they contribute to, conclusions were made that both secret coercive measures and provocative measures can be possible methods since they can assist an investigation with both quick and string evidence. Finally, balancing between the personal integrity that the illicit methods interfere with and the profit of more easily accessible evidence leading to more convicted perpetrators. The conclusion resulted in a more likely use of the provocative measures, since they are regulated by practice and debates has arisen regarding that grooming should be distinguished as a serious crime if looked at an investigative perspective. Therefore, grooming should be a part of the crimes where provocative measures are allowed to be taken.

Sammanfattning

Gromning är brottet där en vuxen tar kontakt med ett barn under 15 år för att träffas i sexuellt syfte, och återfinns i Brottsbalken 6 kap. 10 a §. Idag är internet den vanligast brottsplatsen för gromningförövare. Framställningen granskar de metoder det svenska rättsväsendet använder idag vid identifikation, bevisföring och lagföring av en gromningförövare. De mest använda metoderna är polisens slagningar på mobilnummer, mejladresser eller alias samt att genom IP-adresser finna en fysisk adress där gärningspersonen har verkat ifrån. Statistik visar att det finns stora svårigheter för polisen vid ett utredningsarbete av gromning. Hemliga tvångsmedel och provokativa åtgärder undersöks också men är idag två otillåtna metoder vid en gromningutredning. De hemliga tvångsmedlen används utan en misstänkts vetskap för att få information om bland annat en gärningspersons kontaktnät, eller kommunikation en gärningsperson och offer haft. De provokativa åtgärderna kan delas upp i bevisprovokation och brottsprovokation, där bevisprovokationen kan vara tillåten under vissa former medan brottsprovokationen aldrig är tillåten. De otillåtna metoderna analyseras i ljuset av behovs- och proportionalitetsprincipen, om de har potential att bli tillåtna metoder i framtiden. Behovsprincipen innebär att behov finns av metoden samt att inte andra mindre ingripande metoder finns, medan proportionalitetsprincipen innefattar att en åtgärd som ska vidtas inte får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Efter en genomgång av de vanligaste använda metoderna och vad de bidrar med kunde jag dra slutsatsen att både hemliga tvångsmedel och provokativa åtgärder kan bli möjliga metoder då de kan bistå en utredning med både snabba och starka bevis. Slutligen gjordes avvägningar mellan den personliga integriteten som de otillåtna metoderna inkräktar på samt vinsten i att få lättillgängligare bevis och därmed kunna fälla fler gromningförövare. Slutsatsen utmynnade i att det är mer sannolikt att provokativa åtgärder kan bli tillåtna, då dessa regleras i praxis och debatt har förts om inte gromning bör betraktas som ett svårt brott sett till utredningssvårigheterna och bör därmed omfattas av brott där provokativa åtgärder får vidtas.

Förkortningar

BrB	Brottsbalken
Brå	Brottsförebyggande rådet
Ds	Departementsserien
Dir	Direktiv
LEK	Lagen om elektronisk kommunikation
Prop	Proposition
RB	Rättegångsbalken
SOU	Statens offentliga utredningar
JT	Juridisk tidsskrift

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Gromning är benämningen på när en vuxen person tar kontakt med ett barn under 15 år i sexuellt syfte. Kontakten behöver nödvändigtvis inte ske över internet utan kan även ske offline, men idag är termen gromning förknippat med ett brott som begås online¹ och följaktligen kommer jag använda termen enligt denna uppfattning i min framställning.

I propositionen 2016/17:214 inför ändringen av gromningbestämmelsen beskriver regeringen att den tidigare utformningen av bestämmelsen inte hade uppnått det uppställda syftet, bland annat på grund av internets tillväxt och utveckling.² Regeringen har tidigare i propositionen vid kriminaliseringen av gromning framfört att det krävs kontinuerlig bevakning av lagstiftningen på området då tekniken vi använder snabbt förändras.³ Rättsapparaten försöker följa med i den ständiga tekniska utvecklingen och det är inte ovanligt att stiftandet av nya lagar är tidskrävande, vilket kan resultera i en lagstiftning som inte kan angripa nya situationer önskvärt.⁴

Rättsväsendet använder idag vissa metoder för hur de identifierar gärningspersoner, och arbetar vid samlande av bevis för att slutligen lagföra dem.⁵ Det finns även för gromning otillåtna metoder, hemliga tvångsmedel och provokativa åtgärder, som har visat att användning vid andra brott där de är tillåtna, ger resultat.⁶ Att gromning idag normalt förövas via internet är en bidragande faktor till att metoderna som används inte alltid ger önskat resultat, varför problematik uppstår vid utredning av brottet.⁷

---

¹ Ost, s. 49.

² Prop. 2016/17:214, s. 8.

³ Prop. 2008/09:149, s. 18.

⁴ Martellozzo, s. 85.

⁵ Se avsnitt 3.2-3.4.

⁶ Se avsnitt 4.2 och 4.3.

⁷ Martellozzo, s. 9-10.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen avser att undersöka de metoder rättsväsendet mest frekvent använder för identifikation, bevisföring och lagföring av gromningförövare som verkar online samt två metoder som inte är tillåtna att använda idag. Uppsatsen syftar även till att utreda hur de ej tillåtna metoderna står i förhållande till behovs- och proportionalitetsprincipen och om principerna kan visa på möjligheter till att de otillåtna metoderna kan bli användbara i framtiden. Detta för att gromning har visat sig vara ett problematiskt brott i identifierings- och bevishänseende när det begås över internet och som regeringen uttryckte krävs en ständig övervakning av lagstiftningen kring brottet på grund av dess ständigt tekniska utveckling.⁸

För att uppfylla uppsatsens syfte, har följande delfrågor formulerats som jag utgått från i min framställning:

- Hur regleras gromning i svensk rätt?
- Vilka är de mest använda metoderna för identifiering, bevisföring och lagföring av gromningförövare som verkar online samt vilka metoder är ej tillåtna?
- Är det möjligt att användningen av de otillåtna metoderna vid utredning av gromning kan bli laglig utifrån behovs- och proportionalitetsprincipen?

1.3 Avgränsning

Framställningen behandlar brottet gromning som återfinns i Brottsbalken 6 kap. 10 a § när gärningen begås via internet. Gromning som begås offline avgränsas därmed bort. Denna avgränsning har gjorts för att fokusera arbetet till de specifika metoder rättsväsendet använder vid online gromning. Arbetet kommer fokusera på den svenska rättsordningen och det svenska rättsväsendets metoder för identifikation, bevisföring och lagföring av gromningförövare, men även ta upp metoder som har internationell karaktär. Eftersom internet är ett globalt fenomen och inte tar hänsyn till nationella gränser är detta nödvändigt för att kunna förstå helheten i den svenska identifikations-, bevisförings- och lagföringsprocessen.

På grund av arbetets strikta ordbevänsning kommer uppsatsen beröra några av de mest

---

⁸ Prop. 2008/09:149, s. 18.

använda metoderna för utredning av grooming samt två otillåtna metoder som som är omdiskuterade begränsningar för rättsväsendet i Sverige. Detta innebär att det kan finnas fler nyttjade metoder och otillåtna metoder som jag valt att inte behandla på grund av ordrestriktionen.

1.4 Metod och material

Som en naturlig inledning till arbetet studerar jag lag, förarbeten, praxis och doktrin för att göra min framställning om grooming i den svenska rätten. Denna undersökning görs för att fastställa och tolka gällande rätt för grooming för att vidare kunna undersöka hur brottet utreds. Det är viktigt att ha vetskap om brottets utformning och rekvisiten som är nödvändiga för ett brottsligt handlande, för att vidare undersöka hur rättsväsendet tar sig an brottsutredningen och lagföringen vid grooming. Följaktligen, för att kunna uppfylla syftet och besvara mina frågeställningar kring uppsatsen, görs en undersökning av de metoder rättsväsendet använder idag i processen för att slutligen kunna fälla groomingförövare. Därefter studerar jag metoder som idag ej är tillåtna vid en utredning av grooming. Som ett sista steg i min framställning överblickar jag de svar jag funnit för både metoder rättsväsendet använder och de metoder de nuvarande inte får använda, för att analysera hur behovs- och proportionalitetsprincipen ställer sig mot de otillåtna metoderna, och möjligheten att rättsväsendet kan använda dessa metoder vid framtida groomingutredningar.

För framställningen av gällande rätt för grooming i den svenska rätten har de traditionella rättskällorna förutom praxis använts, här menat lagstiftning, förarbeten och doktrin. Varför inte praxis använts är på grund av att det finns mycket få domar som endast innefattar groomingbrottet. Eftersom det inte finns några renodlade svenska experter inom grooming, har jag valt att använda mig av doktrin skriven av framstående utländska författare inom ämnet då dessa författare är specialiserade inom området sexualbrott mot barn via internet och kan ge en bra överblick hur internet bidrar till svårigheter för rättsväsendet när de ska utreda grooming.

Vidare använder jag rapporten från Brå 2013:14 ”Bestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte” för att få information om några av de metoder rättsväsendet använder i sin

brottsbekämpning mot grooming. Vid skapandet av rapporten har Brå intervjuat 14 poliser och åklagare som särskilt arbetat med hanteringen av vuxnas sexuella kontakter med barn samt poliser som specialiserat sig på att kartlägga de vuxna som tar kontakt med barn. Trots att rapporten är från 2013, innan lagändringen av den undersökta bestämmelsen, påverkar inte det rapportens relevans gällande metoder rättsväsendet använder då de delarna fortfarande är aktuella idag och kan tillämpas trots ändring av tidpunkt för straffansvar. För min framställning om hemliga tvångsmedel och provokativa åtgärder har lagtext, förarbeten och doktrin använts för att klargöra vad dessa innebär för att sedan kunna se till möjligheten att dessa kan bli användbara, i ljuset av behovs- och proportionalitetsprincipen.

1.5 Teori

Då den analyserande delen av min framställning ska ses i förhållande till behovs- och proportionalitetsprincipen görs här en redogörelse för vad principerna innebär för att skapa en bättre förståelse för läsaren inför det analytiska kapitlet. Både behovs- och proportionalitetsprincipen är rättsliga principer som måste beaktas vid polisens tjänsteutövning. I polislagen (1984:387) 8 § som är ett exempel på behovs- och proportionalitets-principen beskrivs att en åtgärd ska vara nödvändig. Således ska det finnas ett behov av att en handling vidtas och det får inte finnas andra alternativ, som är mindre långtgående. Behovs-principen innebär ytterligare att metoden man vill använda ska leda till ett betydande resultat som är användbart i en utredning.⁹ Proportionalitetsprincipen som man måste ta hänsyn till samtidigt som behovsprincipen innebär att en åtgärd som ska vidtas inte får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet.¹⁰ Vinsten från användningen av en åtgärd ska överstiga den olägenhet som åtgärden skulle medföra.¹¹

1.6 Forskningsläge

Gällande forskningen om sexualbrott mot barn som begås över internet finner vi det mesta inom den internationella forskningen. Suzanne Ost är en av de framstående professorerna som studerat ämnet och bland annat utgivit boken ”Child Pornography and Sexual

---

⁹ Axberger, s. 34.

¹⁰ Abrahamsson, s. 763-764.

¹¹ Prop. 1988/89:124 s. 26.

Grooming”. I Ost verk beskriver hon de problem samhället ständigt försöker lösa för att skydda barn från potentiella hot. Hon diskuterar även vad den bakomliggande faktorn till den nu utvidgade kriminaliseringen av grooming och barnpornografiska brott kan bero på.¹² Även Elena Martellozzo är professor och har forskat om sexuellt ofredande i den mediala världen, barns beteende på internet och polisens arbete inom området vilket vi kan ta del av i hennes bok ”Online child sexual abuse”.¹³

När man tittar på den svenska forskningen är denna inte lika innehållsrik, särskilt inte när det kommer till nyligen publicerad forskning. Brottsförebyggande rådet (Brå) publicerade en rapport¹⁴ 2013 gällande den då existerande lagstiftningen för grooming och hur denna har fungerat i dess praktiska tillämpning, metoder rättsväsendet använt för brottsbekämpning och även olika problem som uppstått under processen. Det har ännu inte publicerats någon ny rapport som visar på hur den nya bestämmelsen från 2018 har fungerat och uppfyllt lagens syfte. I de olika propositionerna som jag hämtat material ifrån finns en del forskning om utvecklingen av grooming på internet men propositionerna är inte lika specialiserade på ämnet som Suzanne Ost eller Elena Martellozzos verk.

1.7 Disposition

Uppsatsen är indelad i fem kapitel. I kapitel 2 behandlas den lagstiftning som finns gällande grooming samt utvecklingen och arbetet bakom bestämmelsen fram till den lagreglering vi idag finner i Brottsbalkens 6 kap. 10 a §. I kapitel tre följer en redogörelse av de mest använda metoderna det svenska rättsväsendet har vid identifiering, bevisföring och lagföring av groomingförövare. Här undersöks relevanta polisiära metoder samt hur domstolarna har tillämpat grooming-bestämmelsen. I kapitel fyra redogörs för hemliga tvångsmedel och provokativa åtgärder, hur de regleras och varför de är otillåtna. Slutligen analyseras de otillåtna metoderna i ljuset av behovs- och proportionalitetsprincipen där slutsatser dras i uppsatsens femte kapitel.

---

¹² Ost.

¹³ Martellozzo.

¹⁴ Brå, rapport 2013:14, s. 5.

2. Gromning i den svenska lagstiftningen

2.1 Inledning

Varför gärningen kontakt med barn i sexuellt syfte, också i vardagsspråk kallat gromning, kriminaliserades brukar sägas vara delvis på grund av Alexandrafallet. I och med fallet, fick rättsväsendet upp ögonen för att sexualbrott begås via internet då gärningspersonen, med hjälp av anonymiteten och effektiviteten som kan uppnås genom internet, utförde gromning men även grövre sexualbrott på mer än fyrtio flickor på bara cirka ett års tid.¹⁵

2.2 Gromning kriminaliseras

År 2009 i juli infördes den nya bestämmelsen som förbjuder kontakt med barn i sexuellt syfte. I förarbetena till den då nya bestämmelsen: ”kontakt med barn i sexuellt syfte” beskrivs syftet med kriminaliseringen vara att ge ytterligare skydd till barn mot sexuella övergrepp.¹⁶ Brottet ska vara teknikneutralt, vilket innebär att oavsett om brottet sker online eller offline så omfattas det av bestämmelsen.¹⁷ Likt dagens bestämmelse som redogörs för i avsnitt 2.3 så krävs det att syftet med kontakten är att begå brott enligt paragraferna 4, 5, 6, 8 eller 10 i kapitel 6 i Brottsbalken.

I propositionen till lagbestämmelsen låg fokus vid när straffansvar ska anses inträda. Resultatet av flera remissinstansers synpunkter på när straffansvar bör föreligga blev ett infört krav på att gärningspersonen ska vidta någon åtgärd som är ägnad att främja att ett överenskommet mötet infaller. Skälen för detta beslut var dels att kriminaliseringen skulle träffa kontakter som med större säkerhet hade ett sexuellt syfte, då en kontakt med barn rimligen inte måste vara av sexuell karaktär.¹⁸ Dels skulle kriminaliseringen underlätta lag- och bevisföringen då det är enklare att styrka ett sexuellt syfte när den uttryckts genom kontakt och efterföljande handling.¹⁹

---

¹⁵ Christianson & Rogland, s. 100, 189, 41.

¹⁶ Prop. 2008/09:149, s. 1.

¹⁷ Ds 2015:49, s. 23.

¹⁸ Prop. 2008/09:149, s. 22-23.

¹⁹ Prop. 2008/09:149, s. 24.

2.3 Aktuell lagstiftning

2.3.1 Bestämmelsen om kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte

I Brottsbalken 6 kap. 10 a § definieras idag det brott som även benämns grooming som:

”Den som, i syfte att mot ett barn under femton år begå en gärning för vilken straff föreskrivs i 4, 5, 6, 8 eller 10 §, föreslår en träff eller stämmer träff med barnet, döms för *kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte* till böter eller fängelse i högst två år.”²⁰

Paragrafen hänvisar till att syftet med kontakten ska vara att begå någon av brotten våldtäkt mot barn, sexuellt utnyttjande av barn, sexuellt övergrepp mot barn, utnyttjande av barn för sexuell posering eller sexuellt ofredande. Definitionen innebär att grooming kan begås uteslutande via internet, då begreppet träff även kan avse en virtuell träff med hjälp av tekniskt hjälpmedel, förslagsvis över ett chattforum. De två rekvisiten som ska vara uppfyllda för ansvar är att gärningspersonen föreslår en träff eller stämmer träff med ett barn, och syftet med denna träff är att begå något av de uppräknade brotten.²¹ Därmed kan vi utläsa att kravet på gärningspersonens ytterligare åtgärd för att främja en träff ej längre gäller.

2.3.2 Bakgrund till dagens lagstiftning

I propositionen till dagens bestämmelse som reglerar grooming beskrivs behovet av en ändring av straffansvaret. Sedan 2009 när bestämmelsen introducerades, har internet expanderat och ökat möjligheterna för vuxna att ta kontakt med barn i sexuellt syfte.²²

Således uppmärksammade regeringen problematiken kring internet och möjligheterna det skapar för vuxna att ta kontakt med barn, samt att lagstiftningen inte uppfyllde det uttänkta syftet till fullo.

Utredarna till lagändringen beskriver i propositionen, efter genomgång av förundersökningsmaterial och praxis, att det vanligtvis är gärningspersonen som tar initiativet till kontakten. Ofta stannar också kontakten när gärningspersonen ber om en träff där inget mer konkret runt träffen blir bestämt. En stor del av de kontakter vuxna tar med barn omfattas

---

²⁰ BrB 6 kap. 10 a §.

²¹ Asp, Brottsbalken (1 juli 2018, Lexino), kommentaren till 6 kap. 10 a §.

²² Prop. 2016/17:214, s. 8.

därmed inte av bestämmelsen införd år 2009, där krav fanns på en tagen åtgärd för att en överenskommelse skulle komma till stånd. Regeringen förklarar att de flesta anmälningar som inkommer inte uppfyller alla rekvisit, eller så har ett fysiskt möte redan ägt rum. Regeringen har förståelse för de tidigare invändningarna mot att placera straffansvaret tidigt i processen, men ser större anledning att förbättra skyddet för barnen och öka möjligheten att lagföra gärningspersonerna.²³ Syftet med en framflyttning av straffansvaret beskrivs vara möjligheten att kunna ingripa i ett tidigt stadie för att förhindra att träff mellan barn och vuxen äger rum.²⁴

---

²³ Prop. 2016/17:214, s. 9.

²⁴ Prop. 2016/17:214, s. 11.

3. Metoder för identifiering, bevisföring och lagföring vid virtuell gromning

3.1 Inledning

Statistik utgiven i en rapport av Brå, redovisar upptäcktsätten för gromningförövare, hämtat från förundersökningsmaterial. Rapporten pekar på att över hälften av kontakterna en vuxen tagit med ett barn upptäckts då barnet själv har berättat om det för någon. Cirka 30 procent av kontakterna upptäcktes av en förälder, och cirka 10 procent av polisen i deras arbete med andra förundersökningar.²⁵ Upptäckten av en gärningsperson, när det handlar om gromningförövare som verkar över internet, innebär inte alltid att polisen har klarhet i vem personen är. Förövarna är gömda bakom falska profiler och kan välja vem de ska vara i ett visst sammanhang.²⁶ Förövarna kan inte heller sorteras in i en viss kategori av personer utan de är en mycket heterogen grupp.²⁷ Vad som återstår för polisen, är att under förundersökningen finna den riktiga personen bakom profilen och sedan samla tillräckligt med bevis. Det har visat sig vara en svår uppgift eftersom statistiken som Brå presenterar i sin rapport visar på att polisen lyckats identifiera en gärningsperson i lite mindre än hälften av anmälningarna som inkommit.²⁸ När förundersökningen väl är färdig ska en åklagare ta beslut om att väcka åtal i domstol.²⁹ Av de 233 fall som Brå har studerat som ansågs omfattas av gromningbestämmelsen, ledde endast 32 fall av dessa till åtal.³⁰ Slutligen ska domstolen anse det ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade begått den påstådda gärningen för en fällande dom.³¹

---

²⁵ Brå, rapport 2013:14, s. 21.

²⁶ Martellozzo, s. 142-143.

²⁷ Christianson & Rogland, s. 57-58.

²⁸ Brå, rapport 2013:14, s. 65.

²⁹ Åklagarmyndigheten, *Från brott till åtal*, https://www.aklagare.se/om_rattsprocessen/fran-brott-till-atal/, hämtad 2020-12-01.

³⁰ Brå, rapport 2013:14, s. 63-65.

³¹ Åklagarmyndigheten, *Rättegången*, https://www.aklagare.se/om_rattsprocessen/rattegangen/, hämtad 2020-12-01.

3.2 Identifikation av gärningspersoner

3.2.1 Anmälaren har identifierat

Innan framställningen går in på de metoder rättsväsendet använder vid identifiering där gärningspersonen är okänd för målsäganden ska jag redogöra för vad 35 procent består av vid identifiering av gärningspersoner. Det mest förekommande vid anmälan av kontakt med barn i sexuellt syfte är att anmälaren redan känner till gärningspersonens identitet. Detta kan vara fallet när en vårdnadshavare till målsäganden gjort en slagning på telefonnummer eller gjort egna efterforskningar via gärningspersonens sociala medier, som en person identifierats. Det har också hänt att gärningspersoner av olika anledningar känns igen av personer i målsägandens umgängeskrets.³²

3.2.2 Spårning med hjälp av telefonnummer, mejladress eller alias

En annan frekvent använd metod som ger resultat är då polisen spårar upp gärningspersoner med hjälp av telefonnummer, mejladresser eller använda alias.³³ Det förekommer även i vissa fall att målsägandens dator eller mobiltelefon lämnas över till polisen för att undersökas, och därigenom finner polisen uppgifter vilka kan leda fram till gärningspersonen.³⁴ Polisen för olika slags register med personuppgifter, bland annat ett belastningsregister och ett misstankeregister vilka används med framgång om gärningspersonen i fråga tidigare begått brott eller varit skäligen misstänkt.³⁵ Vanligast är dock att polisen använder sig av en vanlig nummerupplysningstjänst när de fått fram ett telefonnummer. Vad som förekommer är att numret kommer från ett oregistrerat kontantkort vilket enligt de åklagare och poliser som intervjuats i samband med rapporten gör det i princip omöjligt att vinna framgång i ett spårningsarbete.³⁶

---

³² Brå, rapport 2013:14, s. 65.

³³ Brå, rapport 2013:14, s. 66.

³⁴ Brå, rapport 2013:14, s. 67.

³⁵ Polismyndigheten, *Mer information om några av polisens register*, <https://polisen.se/lagar-och-regler/behandling-av-personuppgifter/polisens-register/>, hämtad 2020-12-09.

³⁶ Brå, rapport 2013:14, s. 67.

3.2.3 IP-adresser

Via IP-adresser har polisen möjlighet att identifiera gärningspersoner som verkar bakom falska profiler. En IP-adress är en unik adress som skapas varje gång man via sin dator kopplar upp sig mot internet. IP-adressen skapas av internetleverantören och när man använder en internettjänst eller internetsajt registreras den unika IP-adressen hos dem. Genom IP-adressen kan polisen få fram en fysisk adress där gärningspersonen verkat ifrån. För att detta ska vara möjligt krävs det dels att polisen kan få ut IP-adressen från det företag som äger den relevanta internettjänsten, dels att de kan få ut uppgifter från internetleverantören om vilken abonnent som tilldelats IP-adressen i fråga vid tidpunkten då gärningspersonen loggade in. I teorin, innebär spårning av IP-adresser en stor möjlighet för polisen att identifiera gärningspersoner som tagit kontakt via internetbaserade medel. Emellertid visar praktiken på det motsatta, genom både genomgång av förundersökningsmaterial och intervjuer med poliser och åklagare, är denna möjlighet ofta begränsad.³⁷ Jag återkommer till denna begränsning i det sista stycket.

Lagregleringen av inhämtning av IP-uppgifter behandlas i Lagen om elektronisk kommunikation (LEK).³⁸ En huvudregel enligt lagen är vikten av personlig integritet vilket innebär att operatörer har tystnadsplikt och är ej tillåtna att lämna ut abonnemangsuppgifter, exempelvis IP-adresser.³⁹ Undantaget som tillåter polismyndigheten att inhämta dessa uppgifter stadgas i 6 kap. 22 § 1 st. 2 p.⁴⁰ Innan år 2012 krävdes det dessutom att det misstänkta brottet hade fängelsestraff i straffskalan. Enligt propositionen inför lagändringen av LEK 2012, beskrev man problematiken med att vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte inte alltid i det konkreta fallet föranleder fängelse, utan böter. Därmed var inhämtning av t.ex. IP-adresser ej tillåtet vid alla fall av grooming. Genom ändringen av LEK år 2012 tilläts polisen inhämta abonnemangsuppgifter även för brott med böter i straffskalan.⁴¹

---

³⁷ Brå, rapport 2013:14, s. 68.

³⁸ Lag (2003:389) om elektronisk kommunikation.

³⁹ 6 kap. 20 § LEK.

⁴⁰ 6 kap. 22 § 1 st. 2 p. LEK.

⁴¹ Prop. 2011/12:55, s. 102.

År 2012 införde Sverige EU:s datalagringsdirektiv (2006/24/EG) vilket innebar ett krav på att internetleverantörer måste lagra sina IP-loggar i minst sex månader. Före direktivet fanns ingen skyldighet för svenska internetleverantörer att spara sina IP-loggar.⁴² I oktober 2019 ändrades datalagringsreglerna så att abonnemangsuppgifter vid internetanvändning ska lagras i minst tio månader istället för sex.⁴³

Mycket förekommande är det att de internettjänster som används av gärningspersoner för att ta kontakt med barn inte är svenska, utan att det är utländska företagen som äger dem. I första hand är många internetföretag baserade i USA. Den svenska polisen kan begära ut nödvändiga uppgifter som IP-uppgifter från internationella företag genom en internationell rättshjälpsbegäran. Hur det i praktiken går till är genom åklagaren som vänder sig till Justitiedepartementet, som tar kontakt med sin amerikanska motsvarighet, som sedan kan begära ut uppgifterna av det inhemska företaget. Om det amerikanska internetföretaget skulle ha ett juridiskt ombud i Sverige, kan åklagaren istället vända sig direkt till denna och lämna en förfrågan om utlämning av IP-uppgifter.⁴⁴ Problemet vid en internationell rättsbegäran är att den är tidskrävande. En internationell rättshjälpsbegäran pågår vanligen i cirka sex månader innan man kan få ut de begärda uppgifterna, vilket de poliser och åklagare som deltagit i Brås intervjuer menar gör den internationella rättshjälpsbegäran framgångslös i praktiken.⁴⁵ Det har ännu inte presenterats hur ändringen från sex till tio månaders lagringskrav har påverkat utredningarna av groomingbrott.

3.2.4 Samarbete inom EU

En nyhet på området om it-brottslighet är att regeringen den 17 december 2020 överlämnar en proposition till riksdagen om att Sverige ska tillträda Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet samt dess tilläggsprotokoll. Vid godkännande träder de i kraft den 1 maj 2021. Vad tillträdet skulle innebära är ett enklare samarbete konventionsstaterna emellan

---

⁴² Brå, rapport 2013:14, s. 69.

⁴³ Prop. 2018/19:86, s. 6.

⁴⁴ Brå, rapport 2013:14, s. 68-69.

⁴⁵ Brå, rapport 2013:14, s. 69.

genom en harmonisering av konventionsstaternas nationella lagstiftning. För att kunna tillträda konventionen krävs ändringar av vissa lagar. Bland annat krävs en ändring av lagringstiden för elektroniska uppgifter som behövs i en brottsutredning, genom en så kallad frysning. Detta innebär att internetleverantören som innehar exempelvis en IP-adress blir förelagd att bevara uppgiften tills vidare.⁴⁶

3.3 Bevisföring

När en misstänkt identifierats måste bevis samlas som styrker att personen utfört grovning mot målsäganden. En del av bevisningen består i att styrka att den exempelvis falska profilen som haft kontakt med målsäganden verkligen är den personen man nu misstänker.⁴⁷

Det nästan viktigaste metoden i en förundersökning för att kunna styrka ett kontaktbrott, enligt de poliser och åklagare som Brå intervjuat, är målsägandens utförliga berättelse om kontakten. Metoden är dock lättare sagt än gjord då många målsäganden vanligtvis skäms över kontakten de haft. Målsägandens berättelse ensam leder dock sällan till åtal om gärningspersonen nekar till det som målsäganden berättat, om inte dennes berättelse styrks av teknisk bevisning.⁴⁸

Det finns flera typer av teknisk bevisning som kan förekomma i ett grovning-fall.

Med hjälp av IT-forensisk undersökning, vilket är en kriminalteknisk undersökning av IT-system, av mobiltelefon eller dator kan bevis tas fram huruvida gärningspersonen och målsägandena haft kontakt via en internetkommunikationstjänst. Ännu bättre blir bevisläget om målsäganden har sparat ner kommunikationen mellan denne och gärningspersonen, exempelvis deras chatt eller SMS-konversationer. Bevisläget stärks ytterligare om polisen även finner samma konversationer via gärningspersonens dator eller mobil. Teknisk bevisning i form av bilder är också vanligen förekommande, som polisen funnit antingen via

---

⁴⁶ Prop. 2020/21:72, s. 1.

⁴⁷ Christianson & Rogland, s. 91.

⁴⁸ Brå, rapport 2013:14, s. 70.

gärningspersonens dator eller mobiltelefon, eller när de fått in konversationer via målsäganden.⁴⁹

3.4 Domstolens användning av bestämmelsen

I rapporten från 2013 av Brå presenteras att endast tio procent av de kontakter polisen registrerat som grooming, har lett till åtal. Detta är enligt rapporten 32 fall. I endast ett av fallen var åtalet endast för kontakt med barn i sexuellt syfte, och i sju av åtalen var det dels kontaktbrottet, dels ett annat sexualbrott förövat. I resten av de 24 fallen, var inte kontaktbrottet med i åtalet, trots att polisen registrerat en kontakt med sexuellt syfte.⁵⁰ Vad det berodde, på menade åklagare som intervjuats av Brå, är att det inte fanns ett mervärde i att försöka bevisa ett kontaktbrott, när även ett annat sexualbrott begåtts med högre straffskala. Som kontaktbrottet såg ut när kriminaliseringen först kom, som Brås rapport även har sin utgångspunkt från, krävdes en överenskommelse om att träffas men även någon ytterligare åtgärd som främjar att mötet kommer till stånd. Kontaktbrottet var därmed ofta svårare att bevisa än ett sexualbrott med högre straffskala på grund av att fler rekvisit krävdes för en fällande dom.⁵¹

Det ska noteras att om grooming har begåtts men även ett efterföljande brott som har en strängare straffskala, exempelvis där gärningspersonen har träffat barnet i verkligheten eller virtuellt och begått en våldtäkt, ett sexuellt övergrepp eller sexuellt ofredande eller försök till de uppräknade, uppstår brottskonkurrens. Principen innebär att gärningspersonen endast döms för den senare uppräknade gärningen och inte det föregående handlandet. Dessutom enligt sedvanliga konkurrensprinciper, när två brott har samma skyddsintresse ska en domstol endast döma för det brott som har den strängare straffskalan.⁵²

---

⁴⁹ Brå, rapport 2013:14, s. 70-71.

⁵⁰ Brå, rapport 2013:14, s. 63-64.

⁵¹ Brå, rapport 2013:14, s. 73.

⁵² Prop. 2008/09:149, s. 47-48.

4. Ej tillåtna metoder vid brottsutredning av gromning

4.1 Inledning

Sveriges rättssystem innehåller begränsningar gällande vad rättsväsendet får, och inte får göra i den brottsbekämpande processen av gromning på grund av lag eller praxis. Kapitlet kommer behandla två rättsliga begränsningar som rättsväsendet måste ta hänsyn till i sitt arbete.

Begränsningarna är inte unika för gromningbrottet men kan vara potentiella framtida metoder för rättsväsendet vid gromning med tanke på den snabba tekniska utvecklingen och de få åtal so väcks vid gromning.

4.2 Hemliga tvångsmedel

Hemliga tvångsmedel är medel polisen kan använda utan en misstänkts vetskap. De hemliga tvångsmedlen regleras i Rättegångsbalken (RB) 27 kap. 18 - 25 a §§ och är hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, kameraövervakning och rumsavlyssning. Nyligen tillkom ännu ett tvångsmedel genom lagen om hemlig dataavläsning.⁵³

Hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation samt hemlig övervakning av elektronisk kommunikation är de mest relevanta att diskutera i samband med gromning, därmed kommer dessa behandlas närmare. Den hemliga avlyssningen består i att polisen kan ta del av kommunikation den misstänkte haft med enskilda personer över internet eller telefon⁵⁴ medan den hemliga övervakningen består i att genom teknisk information som skapats vid kommunikation, utreda vilka personer den misstänkte haft kontakt med.⁵⁵ Kriterierna för att få använda medlen skiljer sig åt. Den hemliga avlyssningen av elektronisk kommunikation anses vara mer integritetskränkande och kräver därför att det föreskrivna straffet för brottet är

---

⁵³ Lag (2020:62) om hemlig dataavläsning.

⁵⁴ RB 27 kap. 18 § 1 st.

⁵⁵ RB 27 kap. 19 § 1 st.

fängelse i lägst två år.⁵⁶ I dagsläget innebär det att hemlig avlyssning inte kan användas innan eller under en förundersökning för grovning eftersom maxstraffet för brottet är två års fängelsestraff.⁵⁷ Den hemliga övervakningen kräver att inte lindrigare straff än 6 månaders fängelse är föreskrivet.⁵⁸ Trots att ribban gällande minimistraff är satt lägre vid övervakning av elektronisk kommunikation så kan detta medel inte heller användas då grovning har böter som lägsta straff.⁵⁹

Varför hemliga tvångsmedel är en relevant del i diskussionen om otillåtna metoder för utredning av grovning, är på grund av den kommitté regeringen tillsatte den 14 oktober 2020 där man utreder om hemliga tvångsmedel ska kunna användas i fler fall än vad man kan idag. Kommittén ska se över de hemliga tvångsmedlen och utreda bland annat om hemliga tvångsmedel ska kunna användas i de fall en gärningsperson misstänks begått flera brott så att det samlade straffvärdet kan uppskattas överstiga ett visst straff. I kommittédirektivet beskrivs behovet av ett överseende av lagstiftningen av hemliga tvångsmedel på grund av bland annat den tekniska utvecklingen. Direktivet framför att särskilt vid brott begångna av kriminella nätverk kan det vara problematiskt att få fram bevis och vittnesutsagor då både brottsoffer och vittnen vanligtvis är ovilliga att lämna uppgifter till polisen av olika anledningar.⁶⁰ Likt dessa brottsoffer så är många som utsatts för grovning motvilliga att lämna uppgifter till polisen om en kontakt de haft med en grovningförövare då de ofta känner skam över det som hänt.⁶¹

4.3 Provokativa åtgärder

Begreppet provokation kan ha olika innebörd när man läser praxis och doktrin⁶² men det finns en definition som vanligen används: ”Provokation innebär att polisen lockar eller

---

⁵⁶ RB 27 kap. 18 § 2 st. 1p.

⁵⁷ BrB 6 kap. 10 a §.

⁵⁸ RB 27 kap. 19 § 3 st. 1p.

⁵⁹ BrB 6 kap. 10 a §.

⁶⁰ Dir. 2020:104, s. 1-2.

⁶¹ Martellozzo, s. 81.

⁶² Axberger, s. 8.

utmanar en person till en handling eller ett uttalande som kan vara besvärande eller på annat sätt ha en negativ innebörd för honom eller någon i hans närhet. Som provokation betraktas inte en åtgärd som utgör endast ett neutralt svar på en gärningsmans egna initiativ”⁶³

När man talar om provokation inom straffrätten är det ofta bevisprovokation och brottsprovokation som är aktuella. Kort förklarat är bevisprovokation ett sätt att få fram bevisning när polisen har starka misstankar om att ett grovt brott begåtts medan brottsprovokation avser att polisen genom agerande framkallar ett brott, vilket är otillåtet.⁶⁴ Provokativa åtgärder är inte lagreglerat i Sverige men metoden har genom praxis kommit att ge vägledning för vad som är tillåtet eller inte, vilket kan vara en svår gränsdragning.⁶⁵ Det är alltid en åklagare som tar beslut om provokativa åtgärder får användas.⁶⁶ Dessförinnan ska även behovs- och proportionalitetsprincipen ha beaktats.⁶⁷

Bevisprovokation är tillåten vid vissa grövre brott där stark misstanke om brott föreligger medan brottsprovokation är helt otillåten i Sverige.⁶⁸ Gällande den starka misstanken om brott finns inget uttalat om hur stark misstanken måste vara, och inte heller att den måste rikta sig mot en viss person. Det kan vara fallet att polisen vet om att narkotika säljs på ett visst torg men inte av vem. Då är det tillåtet för dem att vidta provokativa åtgärder för att hitta de skyldiga när vissa omständigheter föreligger. Även krav på grövre brottslighet finns, och även här finns inga exakta uttalade riktlinjer vad som räknas in. Polismetodutredningen uttalade dock i ett slutbetänkande inför lagförslag, att brottet bör ha ett högst straffvärde, det räcker inte med fängelse i straffskalan. Skälet var att de ansåg provokativa åtgärder som en viss dold verksamhet och där fordras försiktighet och viss restriktivitet.⁶⁹ Debatt har dock förts gällande om inte provokativa åtgärder kan användas vid viss svårutredd brottslighet,

---

⁶³ SOU 2003:74, s. 113.

⁶⁴ SOU 2003:74, s. 113-114.

⁶⁵ SOU 2010:103, s. 126-127.

⁶⁶ JO 1997/98 s. 118.

⁶⁷ SOU 2010:103, s. 129.

⁶⁸ SOU 2003:74, s. 113-114.

⁶⁹ SOU 2010:103, s. 160-162.

som kan ske undangömt på internet vilket gör de svåra att klara upp.⁷⁰

---

⁷⁰ SOU 2010:103, s. 127.

5. Analys och slutsatser

5.1 Situationen idag

Inte så långt efter att gromning kriminaliserades i Sverige, gjorde man ändringar i bestämmelsen. Regeringen påpekade problem som rörde både omfattningen av den första kriminaliseringen men också problem som grundade sig i internets framfart. Då krävdes en ändring av lagbestämmelsen som lösning på problemet. I skrivande stund har året 2021 precis börjat och vi lever i en mer digital värld än någonsin. Gromning över internet är fortfarande ett faktum och problemet verkar inte längre grunda sig i en snävt formulerad bestämmelse, utan det är internet som fortfarande gör gromning till ett frekvent begått brott men också ett brott med stora utredningssvårigheter. Det kommer krävas förändringar, och inte av gromningbestämmelsen denna gången.

När vi tittar på fallen som gått ända till domstolen och där den misstänkte är åtalad endast för kontaktbrottet, hittar man nästan inga. Nästan alltid är det istället grövre sexualbrott som åtalet består av. Detta visar starkt på att en kontakt har fått pågå alldeles för länge innan den upptäcks eller anmäls. Skyddsintresset av offren för gromning är enligt mig stort vilket också regeringen indikerar på. Man kan genomgående läsa i de propositioner jag använt som berör gromning, om hur gromning ska betraktas som ett svårare brott, både vid utredningen av brottet men även för att offren till brottet kan ta stor skada.

Det är enligt min mening tydligt att det kommer krävas nya eller förändrade metoder för att rättsväsendet ska kunna utreda gromningbrottet på ett tillfredsställande sätt, i samma takt som den tekniska utvecklingen så att man inte alltid ligger ett steg bakom den. En direkt lösning på problemet hade kunnat vara att ge rättsväsendet mer kompens inom it-brottslighet, men jag menar på att problemet är större än så. Oavsett vilken it-kompetens en medarbetare har inom rättsväsendet kommer man inte runt faktumet att allt inte är tillåtet. Vad man får göra inom rättsväsendet är strikt reglerat på grund av att det på olika sätt kan vara integritetskränkande när myndigheter ska utöva sin makt. För att undersöka om något skulle kunna vara tillåtet, måste både behovs- och proportionalitetsprincipen beaktas. Därmed kommer både de hemliga tvångsmedlen samt provokativa åtgärder att ställas jämsides dessa

principer för att utröna om det finns möjligheter till en framtida användning av metoderna för utredningen av grooming.

5.2 I ljuset av behovs- och proportionalitetsprincipen

5.2.1 Hemliga tvångsmedel

Den första frågan som måste utredas är om det finns ett behov av att använda de hemliga tvångsmedlen. Finns det andra metoder som är mindre ingripande som faktiskt kan ge samma resultat? Här tycker jag svaret beror på om man ser till teorin eller praktiken. Vid en första anblick har polisen möjlighet att få fram en identitet, så länge de har något att gå på som namn, telefonnummer eller alias eller genom att begära ut IP-adressen från en internetleverantör där gärningspersonen befaras ha haft kontakt med offret. Processen med IP-adresser är tidskrävande och inte heller en processen fri från intrång i privatlivet. Undantaget som tillåter polisen att inhämta dessa uppgifter är när de inhämtas i brottsbekämpande syfte. Hemliga tvångsmedel är tillåtna enligt de begränsningar som anges i Rättegångsbalken. När det kommer till behovet av användningen av andra medel än de metoder som existerar idag tycker jag att min framställning visar på att så är fallet, då metoderna idag inte ger upphov till större framgångar för rättsväsendet vid identifiering eller bevisföring för att en åklagare ska kunna väcka åtal. Om metoden sedan även är förenlig med proportionalitetsprincipen är en annan fråga som även den måste utredas.

Bevisvärigheterna är idag ett faktum vid groomingfallen just eftersom de flesta begås över internet där gärningspersonen kan vara anonym, både gärningspersonen men också offret kan radera spåren av deras kontakt samt att internet möjliggör för gärningspersonen att utföra grooming på flera offer samtidigt. Skulle vinsten av att erhålla bevis om exempelvis gärningspersonens kontakter eller konversationer offer och gärningsperson haft, överväga det personliga intrång det innebär för både gärningsman men även de andra som gärningspersonen haft kontakt med? Här måste hänsyn tas till hur långt intrånget skulle sträcka sig. Vilken typ av tvångsmedel som är aktuell samt varaktighet av intrånget. Som groomingbestämmelsen ser ut idag, med en straffskala på böter upp till 2 års fängelse, sänder det signalen att brottet inte anses vara ett grovt brott av lagstiftaren. Handlingen i sig kan självklart inte anses lika grovt som ett sexuellt ofredande eller en våldtäkt, men av andra skäl

skulle grooming anses som mycket skyddsvärt då det är ett svårutrett brott där framtagningen av bevis kan vara problematisk. De hemliga tvångsmedlen får som bekant inte endast effekt för den misstänka utan även andra personer i dennes kontaktnät. När man exempelvis i hemlighet avlyssnar en misstänkts elektroniska kommunikation får man tillgång till alla dess konversationer, inte bara den med offret. Detta är en punkt som väger tungt i proportionalitetsbedömningen när även den personliga integriteten för människor som inte är en del av utredningen, måste beaktas. Intrånget blir stort, och räckvidden av personer som påverkas är inte förutsägbar. På grund av att både räckvidden och storleken av berörd personkrets är osäker är det svårt att motivera en användning av hemliga tvångsmedel vid endast groomingbrott. Ett sätt som den tillsatta kommittén menar att detta kan bli möjligt på är i de fall en person misstänks ha begått flera brott, som tillsammans kan sammanvägas för att sedan se till om ett hemligt tvångsmedel kan bli aktuellt. Detta innebär att det skulle kunna bli möjligt även för groomingbrottet där en gärningsperson misstänks grooma ett stort antal offer samtidigt. Situationen som kommittédirektivet tar upp i förslaget verkar enligt mig vara den enda potentiella möjligheten för att använda hemliga tvångsmedel vid en utredning av grooming.

5.2.2 Provokativa åtgärder

Det kan verka udda att provokativa åtgärder diskuteras i samband med grooming som är ett till synes mindre grovt brott om man ser till straffskalan. Skälen varför jag väljer att göra det är vad användandet av provokativa åtgärder vid en utredning av grooming hade kunnat bidra med. De provokativa åtgärderna är inte lagreglerade och det finns därmed en viss gråzon om vad de omfattar, men också hur de kan tillämpas i praktiken. Ännu ett skäl till varför ämnet är viktigt är på grund av att grooming kan vara början till grövre sexualbrott.

Vem provokativa åtgärder får företas mot regleras genom behovs- och proportionalitetsprincipen, men det krävs också att brottet är grovt samt att stark misstanke föreligger. Vad jag precis beskrev är bevisprovokation, som i vissa former är tillåten. Kravet på en stark misstanke om brott är viktigt här, eftersom polisen inte får förmå någon att begå ett brott denna annars inte hade begått. Svårigheterna vid en utredning av grooming, är att det kan vara komplicerat att i ett tidigt skede få fram en misstänkt person, på grund av

anonymiteten internet erbjuder och den tid en identifiering kan ta. Om polisen skulle vidta provocerande åtgärder som att lägga ut ett bete, genom att de skapar en falsk profil av ett barn, för att sedan vänta på att få napp, är rättsläget oklart huruvida det skulle vara tillåtet på grund av den gråzon som existerar. Om man endast ser till misstankekravet mot en person så fallerar metoden där. Men om misstanken istället riktar sig mot ett kollektiv, skulle en provokation bli möjlig. Här blir en proportionalitetsbedömning extra viktig då även personer som ej begått brottet kan bli föremål för åtgärden, liksom det scenario med hemliga tvångsmedel då även gärningspersonens kontakter utsätts för intrång. Tillsammans med att misstankekravet ska vara uppfyllt, ska brottet även vara av det grövre slaget. Det räckte inte med att ett brott har fängelse i straffskalan, men debatt om inte provokation kan tillämpas på brott som är svårutredda. Att grooming skulle vara ett svårutrett brott är vad som har genomsyrat hela min framställning, och det tål att nämnas ännu en gång då syftet med uppsatsen är att se över om nya metoder kan introduceras för att underlätta vid en utredning av grooming. Det verkar alltså inte helt omöjligt att provokation kan bli en aktuell metod vid grooming genom detta argument.

Till sist ska behovs- och proportionalitetsprincipen beaktas även här. Nödvändigheten av möjligheten att provocera fram bevis vid misstanke om grooming finns, om man ser till de låga siffrorna gällande bevisning i groomingfall. När vi granskar metoden polisen använder idag för bevisföring, ett utförande av en it-forensisk undersökning av relevanta kommunikationsmedel så kan provokationen leda fram till direkta bevis som dessutom inte kan ha raderats på vägen, eftersom polisen skulle få ta del av dessa i realtid. Den it-forensiska undersökningen bygger på att forensikerna kan få fram den information som krävs för att styrka brott, vilket vid raderad information kan bli problematiskt. En bevisprovokation hade gett, precis som åtgärden säger, direkta bevis om brottet. I frågan om det finns mindre inkräktande metoder, kan det diskuteras hur inkräktande en undersökning av en misstänkts eller ett offers dator eller mobil är. Det är vanligt att personer idag lagrar stora mängder information på sina enheter, vilket gör att en undersökning av dem för vissa kan anses väldigt inkräktande på dennes privatliv. I den digitala tid vi befinner oss i nu, anser jag att olägenheten är stor även vid denna metod och att den har kommit att bli större för varje år som förflutit. Åtgärden ska även ses i ljuset av proportionalitetsprincipen. Väger det faktum

upp att de direkta bevis som polisen provocerar fram, kan leda till flera uppklarade groomingfall på bekostnad av det intrång på den personliga integriteten åtgärden innebär? Intrånget kan bli stort om den provokativa åtgärden sträcker sig över en stor krets av människor. Särskilt när åtgärden vidtas på internet är det ytterst svårt att uppskatta denna krets. Oavsett så har vi den andra sidan av myntet, vinsten i fler uppklarade groomingfall där offren får upprättelse där de även kan ha räddats från grövre sexuella övergrepp. Därför är det viktigt att få fast groomingförövare i ett tidigt stadie, och för att kunna göra just det, krävs det en uppoffring av den personliga integriteten för potentiella groomingförövare. Skyddsobjekten i fallet, vilka är barn, borde vara mycket högt prioriterade då en utsatthet för grooming kan ärra dem för livet. Jag ser det som sannolikt att provokativa åtgärder kan komma att användas i groomingfall i framtiden då brottet bara har ökat men utredningssvårigheterna kvarstår. Det framstår även som enklare och närmare i tiden att ny praxis tillkommer gällande de provokativa åtgärderna än att rättegångsbalken som reglerar de hemliga tvångsmedlen ändras.

5.3 Avslutande ord

Genom analysen har frågan om användning av de idag ej tillåtna metoderna, hemliga tvångsmedel samt provokativa åtgärder försökt redas ut. Några exakta svar har inte kunnat ges utifrån de rättsliga principer som har relevans för frågan, och utsikterna är minst sagt oklara gällande metodernas användning i framtiden. Som författare av uppsatsen vill jag avsluta med min personliga åsikt i frågan, där mitt svar är att en förändring kommer krävas för att kunna utreda fler groomingfall än vad det görs idag. Enligt min moraliska kompass bör barnen som skyddsobjekt väga allra tyngst i frågan och att polisen därmed bör få vidta långtgående åtgärder för att beivra detta brott så som både hemliga tvångsåtgärder samt provokativa åtgärder.

Käll- och litteraturförteckning

KÄLLOR

Offentligt tryck

Utredningsbetänkanden

- SOU 2003:74   Ökad effektivitet och rättssäkerhet i brottsbekämpningen.
- SOU 2010:103   Särskilda spaningsmetoder.
- Ds. 2015:49   Översyn av straffbestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte.

Propositioner

- Prop. 1988/89:124   Om vissa tvångsmedelsfrågor.
- Prop. 2008/09:149   Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften.
- Prop. 2011/12:55   De brottsbekämpande myndigheternas tillgång till uppgifter om elektronisk kommunikation.
- Prop. 2016/17:214   Effektivare lagstiftning mot vuxnas kontakter med barn i sexuellt syfte.
- Prop. 2018/19:86   Datalagring vid brottsbekämpning - anpassningar till EU-rätten.
- Prop. 2020/21:72   Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet.

Övrigt

Polismyndigheten, *Mer information om några av polisens register*, <www.polisen.se/lagar-och-regler/behandling-av-personuppgifter/polisens-register/>, hämtad 2020-12-09.

Regeringskansliet, *Lagstiftningsprocessen*, <www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/lagstiftningsprocessen/>, hämtad 2020-11-30.

Svensson, Börje, *Brottsprovokation rimlig då det gäller grooming*, Aftonbladet Debatt, publicerad 14-11-27, <www.aftonbladet.se/debatt/a/21ozJG/brottsprovokation-rimlig-da-det-galler-grooming>, hämtad 20-12-29.

Åklagarmyndigheten, *Från brott till åtal*, <www.aklagare.se/om_rattsprocessen/fran-brott-till-atal/>, hämtad 2020-12-01.

Åklagarmyndigheten, *Rättegången*, <www.aklagare.se/om_rattsprocessen/rattengang/>, hämtad 2020-12-01.

LITTERATUR

Asp, Peter, *Brottsbalken* (1 juli 2018, Lexino), lagkommentaren till 6 kap. 10 a §.

Abrahamsson, Olle, *Proportionalitetskrav i lagstiftningen*, JT 2008/09.

Axberger, Hans-Gunnar, *Brottsprovokation*, Stockholm 1989.

Christianson, Sven-Åke & Rogland, Ulrika, *Vad är grooming*, Malmö 2016.

Martellozzo, Elena, *Online child sexual abuse: grooming, policing and child protection in a multi-media world*, Abingdon 2012.

Ost, Suzanne, *Child pornography and sexual grooming: legal and societal responses*, New York 2009.

Shannon, David, *Bestämmelsen om kontakt med barn i sexuellt syfte – En uppföljning av tillämpningen av lagen från polisanmälningar till domar från Brottsförebyggande rådet 2013:14*, Vällingby 2013.

Rättsfallssamling

JO-beslut

JO 1997/98 s. 118